

Protokoll 4/2022

fört vid Skönhetsrådets delegerade i plan- och bygglovsärenden, naturvårdsärenden samt kulturvårdsärendens sammanträde måndagen den 25 april 2022 kl. 13:30-16:15, Drätselnämndens sessionssal, Stadshuset

Övriga närvarande

Inga Varg Ordförande
Leif Bolter
Birgitta Bremer
Elisabet Jermsten
Måns Lönnroth §§4-7
Helena Nilsson Lannegren
Margareta Olofsson
Laila Reppen
Henrik Nerlund Sekreterare
Katarina Johansson Föredragande §3
Annika Hjorth Föredragande §3
Anna Elmqvist Föredragande §3
Thomas Jansson Föredragande §6
Ludvig Holmberg Föredragande §7
Susanne Höglin Protokollförare

Justerare

Datum för justering

Paragraf §§1-7

Sekreterare Susanne Höglin

§ 1

Val av mötets protokollförare

Beslut

Valdes Susanne Höglin till mötets protokollförare

§ 2
Dagordning

Beslut

Beslöts ta upp ärenden i ordningen 1-4, 6, 5, 7.

§ 3**Tunnelbanans Stridbecksvälv, remiss från
Trafikförvaltningen Region Stockholm, TN 2018-0767**

Upptogs till behandling ärende angående Tunnelbanans Stridbecksvälv, TN 2018-0767. Katarina Johansson, Annika Hjorth och Anna Elmqvist, Trafikförvaltningen Region Stockholm, redogjorde för ärendet.

SR 2022/89

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet anse remissen besvarad.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Trafikförvaltningen har i sitt arbete med att underhålla undermarkstationerna i tunnelbanan från 1960-talet skapat en extern referensgrupp för att diskutera arkitektoniska och konstnärliga aspekter. Den bärande punkten är att innervälv, s.k. Stridbäcksvälv på elva stationer bedöms vara uttjänta och att flera av dem behöver bytas ut. Rådet initierade en diskussion med Trafikförvaltningen efter station Fridhemsplans ombyggnad 2019 och uppskattar att dialogen har fortsatt. Inför det kommande arbetet har en gedigen kulturmiljöanalys tagits fram vilket rådet finner mycket viktigt. Utifrån analysen har stationerna klassificerats i tre kategorier.

1. Stationer med konstverk integrerade i väggarna. Dessa är Hornstull, Karlaplan, Mariatorget och Östermalmstorg.
2. Stationer med demonterbara konstverk och i vissa fall montrar samt med värdefull rumslighet och materialitet/ytskikt. Dessa är Aspudden, Gärdet, Midsommarkransen, Mälarhöjden och Zinkensdamm.
3. Stationer som präglas av ombyggnader under olika tider. Dessa är Fridhemsplan och Medborgarplatsen.

Den ur rådets synvinkel värdefullaste stationen Östermalmstorg med integrerad konst kommer med all sannolikhet inte behöva få nya valv. För övriga stationer har en ny valvlösning tagits fram i prefabricerad betong. Rådet biträdde denna lösning med följande medskick. I det presenterade materialet har de föreslagna betongvalven en kassett i undersidan. Rådet såg det som mycket

betydelsefullt att valv antingen kan bevaras eller om de ersätts utförs släta i undersida mot stationsrummet. Urtaget bör således utföras på valvets ovansida. Rådet fann detta mycket viktigt för helhetsupplevelsen av stationernas rumslighet. Rådet ansåg vidare att konservator bör medverka i projektet gällande konsten.

I materialet omnämns referensalternativet med sprutbetong på bergvägg som utredningsalternativ fem. Rådet ansåg att detta är olyckligt och att det för tydlighetens skull istället bör redovisas separat eftersom det endast bör vara något som utredningsalternativen jämförs med.

Avslutningsvis ansåg rådet att station Fridhemsplan bör återfå en sammanhållen gestaltning där plåten ersätts med ny kliniker på båda plattformssidorna. Vid genomförande av projektet bör nytillkomna material som t.ex. emaljerad plåt på station Karlaplan ersättas till material med mer ursprungligt utseende. Rådet hade ingen erinran mot att Stridbäcksvalet på station Medborgarplatsen ersätts med ett slätt tak.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/89-1 220401 PM Arkitektur och kulturmiljö

§ 4**Kajstrategi för Stockholms stad, KS 2022/256**

Återupptogs ärende hänskjutet från sammanträde 2022.04.04 (§10) angående Kajstrategi för Stockholms stad, KS 2022/256

SR 2022/65

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet anse remissen besvarad.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Skönhetsrådet har fått Kajstrategi för Stockholms stad att yttra sig över. Strategin har tagits fram av Stockholms hamnar i samarbete med bl.a. trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret och kulturförvaltningen. Huvudsyftet med strategin är att aktivera stadens kajer och att mer yta än idag ska användas för serveringar, folkliv och konstinstallationer.

Skönhetsrådet välkomnade att en ny kajstrategi tagits fram och finner ansatsen att använda kajerna i högre utsträckning god. Rådet ansåg dock att det finns en risk att strategin för ensidigt fokuserar på nöjesupplevelser och inte tillräckligt värnar kajerna utifrån deras egentliga användningsområden. Ett av sjöstaden Stockholms mest unika kännetecken är de stora vattenspeglarna som är lättillgängliga från stora delar av staden. Att fortsatt hålla dessa ytor öppna bör vara strategins övergripande idé. Därför ansåg rådet att verksamheter som utnyttjar vattenytorna, t.ex. pontoner, konstinstallationer eller reklambåtar, ska undvikas eller helt utgå. Kajerna bör befrias från störande element som t.ex. parkeringsplatser och i första hand ses som rum för vattenkontakt för flanerande stadsbor, för sjöfart och kollektivtrafik på vatten. Först i andra hand bör kajerna upplåtas till uteserveringar och andra aktiviteter.

Skönhetsrådet saknade de kulturhistoriska och antikvariska perspektiven på stadens kajer i materialet. I kommande bearbetningar bör Stadsmuseet bidra med ett sådant synsätt för att berika strategins analys med historisk förståelse av kajernas funktion. Rådet hade också önskat ett biologiskt resonemang om vattenlivet vid kajerna respektive stadens naturstränder. För en

bättre biologisk mångfald i Mälaren och Saltsjön bör nya eventuella kajer och bryggor anläggas med stor återhållsamhet.

Avslutningsvis fann rådet det positivt att strategins brutits ned i lokala utvecklingsmöjligheter. Här önskade rådet att delen om Skeppsbron utvecklas till att också beröra Strömbron. Rådet har flera gånger tidigare, senast 2019, argumenterat för att det mycket vanprydande broprovisoriet från 1946 bör avlägsnas. Som en del av strategin skulle förslaget att utlysa en tävling om en ny gång- och cykelbro i Strömbrons läge kunna utgöra ett huvudnummer för Slottsomgivningens framtida utveckling.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/65-2.2 Bilaga 1 - Kajstrategi för Stockholms stad 2022
- SR 2022/65-2.1 Kajstrategi för Stockholms stad
- SR 2022/65-2 Följebrev, KS 2022/256

§ 5**Claes på Hörnet 1, förslag till detaljplan, 2018-12787**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Claes på Hörnet 1, förslag till detaljplan, 2018-12787. Sekreteraren redogjorde för ärendet. SR 2022/83

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Föreliggande förslag till detaljplan innebär att värdshuset Claes på Hörnet ges en utökad bygg rätt så att ytterligare hotellrum kan uppföras på mark som idag utgörs av fastighetens gård. Den föreslagna byggnaden läggs mot Monica Zetterlunds park och innebär bl.a. att en sentida tillkommen rotunda rivs.

Claes på Hörnets huvudbyggnad uppfördes 1784 och har under långa tider varit platsen för en restaurangrörelse. Den befintliga länkade träbyggnaden är en rekonstruktion av en äldre byggnad som utfördes 1984. Kulturmiljön runt Claes på Hörnet har stort värde eftersom det är en av få kvarvarande miljöer som minner om tiden före det att Stockholms innerstad byggdes. Trots att kvarteret varit bebyggt på olika sätt under tidens lopp har den föreslagna platsen för en ny hotellbyggnad inte tidigare varit ianspråktagen av en byggnad.

Skönhetsrådet fann att det finns ett betydande värde i att en värdshusrörelse bedrivs i Claes på Hörnet och att förslaget har gestaltningsmässiga kvaliteter, men anser det inte möjligt att tillföra nya stora volymer på en liten tomt i en kulturhistoriskt värdefull miljö. Rådet ansåg att den föreslagna nya byggnaden kommer för nära den äldre huvudbyggnaden och att den smala gård som då bildas minskar den historiska läsbarheten på platsen. Claes på Hörnet kommer dessutom att skymmas på ett olyckligt sätt från Monica Zetterlunds park. Rådet ställde sig positivt till ett avlägsnande av rotundan. Sammantaget ansåg rådet att en så kraftfull exploatering som föreslås inte är förenlig med de kulturmiljövärden som finns på platsen och att de få 1700-talsbyggnader som finns kvar i Stockholms innerstad bör hanteras med stor varsamhet.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/83-4 Samrådsbrev
- SR 2022/83-5 Plankarta SDp
- SR 2022/83-6 Planbeskrivning
- SR 2022/83-8 Kulturmiljöutredning
- SR 2022/83-15 Antikvarisk konsekvensbeskrivning
- SR 2022/83-14 Arkitekturprogram
- SR 2022/83-11 Dagsljus
- SR 2022/83-3 Solstudie
- SR 2022/83-2 Träd PM
- SR 2022/83-7 Miljöbedömning
- SR 2022/83-13 Brandskyddsbeskrivning
- SR 2022/83-12 Bullerutredning
- SR 2022/83-10 Dagvattenutredning
- SR 2022/83-9 Grundläggning

§ 6**Bykkaret 3, förslag till detaljplan, 2021-03731**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Bykkaret 3, förslag till detaljplan, 2021-03731. Thomas Jansson, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.
SR 2022/75

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i föreliggande form.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Föreliggande planförslag syftar till att ansluta en tillbyggnad i tre våningar till det befintliga huset på fastigheten Bykkaret 3 på Stora Essingen. Det befintliga lamellhuset är ritat av arkitekt Gustav Lettström och uppfört 1945. Den föreslagna nya huskroppen placeras i vinkel från den befintliga byggnaden så att huset efter tillbyggnaden bildar en L-form. Förslaget tillför åtta nya lägenheter varav en tillkommer på vinden i befintlig byggnad med ny takkupa och terrass. I tillbyggnaden föreslås sju mindre lägenheter. De nya bostäderna kommer att använda samma entré som befintlig byggnad. Tillbyggnaden förses med hiss och en bilparkeringsplats för rörelsehindrade tillskapas. Parkeringsplatsen medför i och med sin placering i anslutning till Tvätterskevägen sprängningar i befintlig natur- och hållmark.

Skönhetsrådet fann att planförslaget innebär stor negativ påverkan såväl stadsbildsmässigt som ur natursynpunkt. Möjligen skulle en förlängning av huset vara möjlig men med tanke på de stora ingrepp i naturmark som krävs pga Boverkets krav på parkeringsplats ansåg inte rådet att det går att motivera. Att påföra en vinkelbyggnad, som dessutom blir högre än befintligt hus mot gården, är ett helt främmande grepp i denna del av Stora Essingen. Dessutom är Bykkaret 3 del av en ensemble om fyra lamellhus på rad (Bykkaret 3, 4, 5 och 6), samtliga ritade av Lettström och uppförda samtidigt i samma stil.

I förslaget finns utformningsbestämmelser om att fasaden ska utföras i likadan kulör som på befintlig byggnad samt att balkonger ska utföras med likadant material, kulör och uttryck som på

befintlig byggnad. Ur stadsbyggnadssynpunkt är det enligt rådets mening bättre att det framgår vad som är nytt. Gällande balkongerna borde krav ställas på att återställa de ursprungliga balkongfronterna istället för att utgå från den ovarsamma balkongförändringen från 1988.

Slutligen ville Skönhetsrådet framhålla att det synliga berget i staden har ett stort kulturhistoriskt värde och är en starkt bidragande faktor till Stockholms särprägel och identitet. Det är också en ändlig resurs och när det tagits bort kan åtgärden inte göras ogjord. Bergsformationerna borde i tas tillvara och användas som en tillgång istället för att sprängas bort när staden utvecklas.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/75-3 Samrådsbrev
- SR 2022/75-4 Planbeskrivning
- SR 2022/75-5 Karta Sdp
- SR 2022/75-7 Dagvattenutredning
- SR 2022/75-6 Illustrationsmaterial
- SR 2022/75-2 SOLSTUDIE

§ 7**Farsta 2:1, Mätånalen 2, Mätkedjan 1 m.fl., förslag till
detaljplan, 2017-17481**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Farsta 2:1, Mätånalen 2, Mätkedjan 1 m.fl., förslag till detaljplan, 2017-17481. Ludvig Holmberg, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet. SR 2022/88

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i del A och tillstyrker del B under förutsättning att lamellhusen sänks.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Hänsköts ärendet för formellt beslut vid nästkommande ordinarie sammanträde.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett nytt planförslag i syfte att bygga 215 nya bostäder i Fagersjö. Planområdet består av två delar, det västra område A och det östra område B. I den västra delen föreslås två öst-västligt placerade friliggande lamellhus om 4- 6 våningar i parkstråket mellan kvarteret Vinkelspegeln och kvarteret Distanstuben. I planområdets östra del föreslås tre sammankopplade lamellhus om 6-7 våningar i hörnet av Ejdvägen och Havsörnsvägen, ett nytt bostadshus med publika funktioner och lokaler för kulturverksamhet i bottenvåningen, samt ett nytt lamellhus i fem våningar i korsningen mellan Havsörnsvägen och Skrakgränd. Huset förses med en portik för genomfart till Fagersjöskolan.

Stadsdelen Fagersjö uppfördes på 1960-talet och består av 8 punkthus och ca 20 lamellhus, samt ett centrum som till stora delar revs och ersattes av tre punkthus 2009-2010. Mellan kvarteren bevarades vegetation och stadsdelen ligger inbäddad i grönska enligt den tidens ideal. Stadsdelen är en typisk representant för tunnelbanestaden, dock utan egen tunnelbana. Fagersjö ligger relativt isolerat och kollektivtrafiken är bristfällig med endast bussförbindelse till angränsande stadsdelar. Det tidigare stationshuset på Nynäsbanan revs 1965 när området var under uppbyggnad och tåget ersattes med matarbuss.

Område A

Skönhetsrådet fann att det är möjligt att bygga på platsen men att förslaget i denna del behöver omstuderas så att dalgången i

huvudsak hålls fri från bebyggelse. I förslagets antikvariska konsekvensanalys framförs vikten av att de nya volymerna inte uppfattas som dominerande eller bildar barriärer. Skönhetsrådet instämde i detta och förespråkade hellre att högre belägna punkthus prövas. Alternativt att förlägga den nya bebyggelsen till någon av de talrika parkeringsytorna som finns i området, exempelvis den vid Gräsandsvägens vändplats. Dalstråket är mycket viktigt och bör värnas i ett annars till stora delar hårdgjort område. Att stråket inte är omhändertaget bör inte vara ett argument för att bebygga det, istället bör stråket rustas upp och underhållas bättre.

Vidare fann rådet beträffande gestaltningen i del A att den översta sektionen, om än karaktärsskapande, blir onödigt voluminös för att få till det sluttande takfallet. Traditionellt är det i 1950- och 60-talets stadsdelar heller inte bostadshus som getts en gestaltning med avvikande takgestaltning utan byggnader för centrum och kultur.

På grund av den otillräckliga kollektivtrafiken är p-talet för ny bebyggelse i området högre än vanligt (0,6) och en förutsättning för projektet är att parkeringsfrågorna kan lösas inom planområdet både för befintliga och tillkommande hyresgäster. Frågan om parkering är återkommande i många detaljplaner som passerar rådets bord och rådet fann det mycket olyckligt när varje enskild plan kräver underjordiska garagelösningar som är resurs- och energikrävande och kräver stora markgrepp. I område A medför garaget därtill ett antal enkelsidiga bostäder i ett ogynnsamt nordostläge. I område B står husen i korsningen av Havsörnsvägen och Ejdervägen på ett parkeringsgarage i två våningar som är sammanlänkat med befintligt punkthus. Garagefasaden i detta läge föreslås vara uppglasad för att ge ett inbjudande intryck, något Skönhetsrådet starkt avrådde från.

Även om det ligger utanför planområdet borde staden istället för att tillföra ytterligare parkering i stadsdelen undersöka möjligheten att återöppna Fagersjö station på Nynäsbanan. Att skapa tillgång till spårbunden kollektivtrafik skulle innebära ett lyft för stadsdelen.

Område B

Fagersjö har med sitt vackra läge vid sjön Magelungen många goda förutsättningar att vara en fin och fungerande stadsdel, och Skönhetsrådet uppskattade ansatsen att skapa mer liv och rörelse i denna del. Dessvärre är utgångsläget svårt till följd av tidigare planering med rivningen av centrumet och uppförandet av de tre punkthusen. När stadsdelen nu står inför ännu en stor förändring är det viktigt att inte tillföra ännu fler typologier utan att hålla samman området gestaltningsmässigt. Lameller i 6-7 våningar blir alltför kraftiga och aparta i relation till befintlig planstruktur vilket riskerar att förvärra den röriga situationen ytterligare. Rådet ansåg att punkthus och lamellhus ska skilja sig åt i höjd eftersom det bidrar

till att miljön blir lättare att orientera sig i och att avläsa.

Rivningen av den enda kvarvarande centrumbyggnaden motiveras med att den uppnått sin tekniska livslängd och kräver omfattande renovering. Dock finns ingen analys eller utredning som styrker detta påstående. En rivning tar också bort den sista resten av det gamla centrumet vilket försvårar läsbarheten ytterligare. Staden har ambitiösa miljömål och bör i linje med dessa undersöka om huset kan bevaras.

Avslutningsvis fann rådet det tveksamt att lägga entrén till den nya mötesplatsen mot parkstråket i souterrängläge. Entrén bör istället placeras så att ingång sker från torget.

Handlingar i ärendet

- SR 2022/88-8 Samrådsbrev
- SR 2022/88-9 Plankarta SDp
- SR 2022/88-10 Planbeskrivning samråd
- SR 2022/88-12 Kulturmiljöanalys 2021-03-09
- SR 2022/88-14 Antikvarisk konsekvensanalys 2021-10-12
- SR 2022/88-5 Naturvärdesinventering 2020-05-29
- SR 2022/88-7 Solstudier 2022-02-16
- SR 2022/88-6 Trafikbullerutredning 2022-02-09
- SR 2022/88-11 Miljöteknisk markundersökning 2021-09-22
- SR 2022/88-3 Miljöteknisk markundersökning B 2021-06-18
- SR 2022/88-4 Geoteknik A 2021-01-12
- SR 2022/88-2 Geoteknik B 2021-07-09
- SR 2022/88-13 Dagvattenutredning 2022-03-14

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Inga Margareta,Varg	2022-05-01
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2022-05-01
Susanne Gunilla,Höglin	2022-05-01